

TOOLISTE HAAV

NOVEMBER 1933

E. TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU JA TÖÖLISNÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Uue riigikorra lävel.

**Järeldusi möödunud rahvahääletusest
Võitlus jätkub uutel positsioonidel.**

Amicus.

Keskoktoobri rahvahääletuse tulemused on juba üldiselt teada: kaika-fašistide algatatud põhiseaduse muutmise poolt anti 416.878 häält ja vastu — 156.894 häält, seega seadus saanud tarviliku arvu hääli ja loetakse vastu võetuks. Riigikogu juhatus oma otsusega 25-st oktoobrist kuulutas uue põhiseaduse välja „Riigi Teatajas“ nr. 86 ja seaduse enese II osa § 1 põhjal hakkavad uued põhiseaduse normid maksma sajandal päeval, s. o.

1. veebruaril 1934. aastal.

Sedapuhku on siis Eesti vabariigi põhiseaduse muutmise küsimus rahvahääletamise teel pävakorrast kõrvaldatud ja meil tuleb vaid hinnata möödunud lahingute tulemusi sisuliselt ning selgitada tööliskonna ülesandeid, mis järgnevad põhiseaduse muutmisest.

Seekordne rahvahääletuseelne agitatsioon Eestis arenes seninägematu intensiivsuse ja isegi ägedusega. Kujunesid kaks äärmiselt aktiivset fronti: ühelt poolt organiseeritud töölisklass ja teiselt poolt — fašistide banded, kes said ainelikku toetust

mitte ainult kodumaiselt ärimeestelt, töösturilt ja pankurilt, vaid ka oma välismaiselt võimu haaranud mõttekaaslastelt. Põhiseaduse muutmise vastaste hulgas oli, tõsi küll, ka kaks keskrühma, kuid nende agitatsioon oli äärmiselt loid ja tänu nende rühmade valitsuse harukordsele ebapopulaarsusele, võis seegi loid agitatsioon anda ainult eitavaid tulemusi. Kogu kodanlus: põlumehed, majaomanikud, töösturid, kaupmehed ja muud keskkihid vastu oma endiste poliitiliste juhtide soovitusi võtsid omaks põhiseaduse muutmise hüüdsõna ja hääletasid poolt. Neist kihidest võisid hääletada vastu vaid üksikud erandid, riigiõiguslikult enam teadlikud isikud.

Seevastu organiseeritud töölisklass rakendas aga kogu oma jõu võitlusse. Anti välja üle miljoni eksemplari trükitooteid, peeti kaugelt üle 1000 koosoleku, koduagitatsioonist võtsid osa mitusada inimest. Ja tänu ainult seesugusele

eneseohverdavale tööle,
mida teatavas ulatuses soodustas Rootsi,

Norra ja Hollandi ametiühingutelt saadud toetus, läski korda mobiliseerida demokraatia kaitseks kõik need hulgad, kes senigi valimistel liitunud organiseeritud tööliskonna püüetega.

Ei saa aga siiski salata, et üks osa tööliskonnast sattus fašistide demagoogia õnge ja hääletas poolt. Aga meil pole seni olnud veel ühtki valimist, kus kogu eesti töörahvas oleks hääletanud klassiteadlikult. Oleks ta seda teinud, siis oleks ammu juba töölisesindajatel olnud nii riigikogus kui enamuses omavalitsustes absoluutne enamus. Sel põhjal ei tarvitse meie möödunud rahvahääletuse tulemuste hindamisel teha ülearuseid etteheiteid ei töölisorganisatsioonidele ega ka hääletajaskonnale: meie oleme oma positsioonid käes pidanud. Eesti teadlikku tööliskonda pole suutnud murda ei fašistlik demagoogia, ega majanduskriisi masendavad raskused. Ta on jäänud truuks oma klassi aadetele ja sihtidele.

Aga kas siis rahvahääletuse tulemusi peab lugema

fašismi võiduks Eestis?

Kas tohime kõiki neid, kes hääletasid poolt, kanda veendunud fašistide hulka, mis tähendaks ometi seda, et juba tänapäeval enamuse tahtel peaks võim Eestis minema mustade reaktsionääride kätte?

Seda meie ei saa muidugi teha! See oleks ebaõige ja täiesti põhjendamata.

Tarvitsb ainult veidi analüseerida

poolt-hääletamise motiive,

et selles absoluutselt veenduda.

Meie jagaksime hääletajad motiivide järgi 10-sse gruppi:

1) Need, kes olid ja on põhimõttelikult presidendi-instituudi sisseseadmise pooldajad. Seda põhimõtet on propageeritud kaua ja teatav osa linnaning maakodanlusest ootab presidendist omale suuri majanduslikke hüvesid.

2) Kõik, kellele vastumeelt oli Jaan Tõnissoni valitsemise poliitika: kroonikursi kukutamine, laevade müük, erakorraliste vahendite käsitamise viis, tööpuuduse summade kärpimine jne. Hääletati poolt, et saada lahti Tõnissoni valitsusest.

3) Need, kes majanduskriisi tagajärgi ekslikult tõlgitsesid maksva poliitilise süsteemi tulemusteks. Või, pee-

koni, lina jne. tootjad maal, linnades kaupmehed, töökodade omanikud, käsitöölised, majaomanikud jne. kelle tulu kõvasti langenud, osa tööpuuduse all kannatavatest töölisest ja teised soovisid majandusliku olukorra parandamist põhiseaduse muutmise kaudu.

4) Kellele meeldis riigikogu liigete arvu vähendamine 50 peale ja riigikogu liikmete tasu kärpimine normini, kus riigikogu liikme amet muutub sisult aumetiks, mida tööline enam ei saa pida.

5) Maahääletajaist need, kellel oli mingipärast meel paha maaomavalitsustele.

6) Ebateadlikud inimesed, kes lootisid põhiseaduse muutmiselega likvideerida kõik poliitilised parteid — nii nagu seda töötas kaika-fašistide demagoogia, olgugi et needsamad inimesed ei sooviks kaugeltki mitte ühe erakonna või kliike diktatuuri.

7) Veendunud tagurlased-reaktsionäärid, kes uue põhiseaduse abil loodavad likvideerida üldse demokraatiat, ilma et nad oleksid ka fašistid.

8) Vähemusrahvustest: sakslased — balti parunite mõjutusel, ja tuntav osa venelastest, kes pole osanud tarvitada kultuurautonoomia õigust.

9) Igasugu õnnekütid-avantüristid: riigi- ja erateenistuses läbikukkunud tüübid, kriminaalse minevikuga elemendid, pankrotti läinud „tulundustegelased“, kellel mingit lootust polnud enam endise korra juures pääseda „haljale oksale“, kõik need olid „riigielu tervendajatena“ poolt.

10) Lõpuks esines siis puhtvereliste fašistide grupp, kes Itaalia ja Saksamaa eeskujul tahaks hakata valitsema Eesti rahvast.

Need on muidugi pea-grupid, millega liitub hulk muid pisemaid huvigruppe, kuid kõigest sellestki on selge, et oktoobri-hääletust ei saa kuidagi pida fašismi võiduks. Puhastverd fašiste võis 416.878 poolt-hääletaja hulgas olla vaid murdosa. Siit oleme õigus-tatud tegema järelduse, et rahva enamuse tahtel ei pääse fašism ka Eestis võimule, nagu ta pole pääsenud ei Itaalias ega Saksamaal. Tal jääb üle kas

vägivaldse riigipöörde tee

või püüd oma presidendi ametisse sead-

mise abil haarata võimu, et seda enam mitte kunagi vabatahtlikult käest anda. Sellepärast ei saa organiseeritud tööliskond oktoobri rahvahääletusega pidada lõpetatuks võitlust fašismi vastu. See kestab edasi ja võtab nüüdsest peale vähe teistsuguse kuju.

Uue põhiseaduse maksmahakkamisega pöördub üldse uus lehekülj Eesti töölisliikumise ajaloos. Kuna seni meie poliitilise elu keskkohaks oli riigikogu, kes kutsus ametisse valitsusi, andis seadusi ja oli oma enamusega üldse kogu poliitika juhtijaks, siis nüüd riigielu tsentrumiks muutub

president-riigivanem,

piiramata võimuga isik — nii valitsemise, seadusandluse kui ka kohtute isikliku koosseisu määramise alal. Ühesõnaga — kõik on tema käes, kõik oleneb temast. Riigikogust pole jäänud järgi muud kui armetu vari, tema võib tegutseda üksnes seevõrd, kui seda lubab ja heaks kiidab riigivanem.

Kui endise põhiseaduse juures organiseeritud tööliskonna peamiseks püüdeks oli saavutada võimalikult suurem arv kohti riigikogus, millest olenes ka kuivõrd vähe või palju läks korda seadusandluse ja valitsuse kaudu tuua saavutusi töölisklassile, siis nüüd riigikogu tähtsuse kadumisel tõuseb esiplaanile

võitlus presidendi koha pärast.

Mis siin salata, see on kindlasti keerulisem ja hädasohtlikum ülesanne senisest.

Uue põhiseaduse § 58 järgi: „Riigivanema valib rahvas, üldise, ühetaolise, otsese ja salajase hääletamise kaudu viieks aastaks.

Kui esimesel hääletamisel ükski kandidaat ei saa

osavõtjate häälte enamust,

siis toimetatakse teine hääletamine hiljemalt kahe kuu jooksul. Teiseks hääletamiseks võib seada üles uusi kandidaate. Teisel hääletamisel loetakse valituks kandidaat, kes on saanud kõige rohkem hääli.“

Kuna vähe lootust on, et esimesel hääletamisel keegi saaks hääletamisest osavõtjate absoluutse enamuse, siis teistkordsel hääletamisel, kus võidakse esineda ka hulga uute kandidaatidega, võiks kergesti üsna vähesel häälte arvuga minna läbi inimene, kes hakkab diktaatorlikult kasutama oma absoluutset võimu. Selles seisabki hädasoht, ja organiseeritud tööliskonnal tuleb edaspidi õige tõsiselt kaaluda kõiki võimalusi ning määrata sellane taktika, mis hoiaks ära mõne fašisti pääsemise võimu juure. Sünniks see, siis oleks meil käes Saksamaa päevad.

Teiseks ka sel juhul, kui riigivanemaks saabki kodanlane-demokraat, võib töölisklassi esindus tulevases riigikogus üksnes seevõrd avaldada mõju ja survet riigivanemale, kuivõrd tugevasti ta seljataga on organiseeritud tööliskond, kes välisparlamentlike vahenditega on võimeline oma huvide eest välja astuma. Uue põhiseaduse maksmahakkamisega üldse saab eriti vajaliseks töötava rahva kiire organiseerimine, kui tahame hoida ära kõige halvemat. Olemasolevad organisatsioonid peavad seda mõistma ning kõik neist oleneva võtma käsitusele selle teostamiseks.

K. Pätsu „ajutine valitsus“.

Mida peame temalt nõudma?

Juba teisel päeval pärast rahvahääletust pistis toleaeagne Jaan Tõnissoni valitsus arglikult plehku. Mooramees oli oma laastamistöö teinud, ta oli kroonikukutamise vinnanud elukalliduse taseme kõrgele, oli kindlustanud härradele eksporttööriidele sadandeid miljoneid puhaskasu, oli hävitanud tööpuuduse vastu võitlemise fondi ja kiskunud alla hädaabitööde tasunormid, ta oli lüka-

nud määramata aja peale edasi hädaabitööde alguse ja ta teedeminister O. Köster oli viimased hädaabi fondi summad jaganud teedeministeeriumi 4—5 kõrgema ametniku vahel ära, lõpuks oli see valitsus müünud maha ilma riigikogu teadmista sõjalaevad ning igati soodustanud fašistliku liikumise levikut, — ja ta võis minna... Ja läks, kuid läks häbiga, läks kaaskodanikkude kiru-

mise ning vihaavalduse saatel. Viimastel aastatel pole ühtki niivõrd vihatud ja üldiselt hukkamõistetud valitsust olnud, kui see. Oleks lihtsalt jube olnud, kui ta ka pärast rahvahääletust oleks veel püüdnud pukki jääda.

Seekordne kriis lahendati meie oludes rekordilise kiirusega: teisipäeval lahkus Tõnissoni valitsus ja laupäeval valiti ametisse juba uus — K Pätsu juhtimisel. Kriisi lahendamine oli kergem seetõttu, et ametisse astuva valitsuse iga on uue põhiseadusega juba ette määratud, ta ei saa kesta kauemini, kui uue riigivanema valimiseni, ta on nõnda öelda „ajutine valitsus“, kes peab likvideerima senise riigivalitsemise süsteemi ja valmistama ette uue reshiimi tuleku. Neist asjaoludest tingitult ei moodustanudki K. Päts tavalist koalitsiooni-valitsust, kus kabineti ametisse kutsuvad rühmad lepivad kokku tegevusprogrammi asjus, siin on meil tegemist puhtal kujul asjaajamise valitsusega, kel pole mingit programmi ja kelle eest poliitiliselt ei vastuta ka ükski partei. Valitsus peab iga oma kavatsuse läbiviimiseks muretsema riigikogus enamuse, see tähendab, ta peab oma samme astudes arvestama rühmade soovidega. Valitsuse koosseisugi enamikus moodustavad seni riigiteenistuses seisnud inimesed — ministriabid ja muud riigiteenijad.

Kuid valitsuse seesugusest iseloomust ei järgne, nagu ei tohiks või ei saaks tööliskond talle esitada mingisuguseid nõudmisi. Vastupidi — just pärast J. Tõnissoni valitsust tuleb tööliskonnal katsuda K. Pätsu valitsuse kaudu heaks teha nii mõnegi ta eelkäija väärsamme. Enne kõike aga nõuame, et

valitsus hoolimata põhiseaduse muutmisest kindlustaks õigusliku korra kuni uue reshiimi korraldamiseni. Praegu jätkavad kaikafašistid ägedat kihutus-tööd ning ähvardavad ikka veel vägivaldse riigipöördega.

Valitsus peab siin tarvitama kõik seaduslikud vahendid ekstsesside ärahoidmiseks.

Edasi, nõuame valitsuselt otsustava-maid samme tööpuuduse vastu võitlemisel. Keskerakondliku ajakirjanduse hooplemine töötute arvu kahanemise üle Tõnissoni kabineti poliitika tagajärjel, on täiesti alusetu. Tööpuuduse all kannatavate inimeste arv pole mitte vähenenud, kuid elukalliduse tõusu tõttu on töötute olukord muutunud veelgi viletsamaks. Ajutistel töökohadel saadud teenistus ei löö niigipalju vastu, kui varem ja selle tagajärjel suureneb ning muutub teravamaks üldine puudus.

K. Pätsu valitsus ei tohi siin minna oma eelkäija radasid. Hädaabitöödega peab tehtama algust juba sel kuul ja hädaabitööde ulatust ei tohi vähendada, võrreldes mullusega. Samuti tuleks restaureerida hädaabitöödel maksetavad tasunormid, mida Tõnissoni valitsus tuntavalt kärpis.

Tööliskonnal on kõike seda õigus nõuda ja iga valitsus, kes ei tegutse ainult kildkondliku poliitika huvides, peab tööpuuduse vastu võitlemist ning õigusliku korra säilitamist oma esmajärguliseks ülesandeks.

Ka teadlik tööliskond tahab ära oodata K. Pätsu valitsuse tegelikke samme ja alles siis määrata oma suhtumine temasse.

Tagasikiskumine sotsiaalpoliitikas.

Ehitus- ja transporttöölise pensionide vähendamine ning avalikkude tööde haiguskindlustuseta jätmine pole õigustatud.

Töötatöölise tasunorme tuleb tõsta.

Töölisi võetakse tööle vaid arstlise kontrolli all.

Eelmine valitsus, mida juhtis Jaan Tõnisson, jättis üldiselt, aga eriti ka sotsiaalpoliitika alal väga raske paranduse. Ta vähendas rahva ostuvõimet rahakursi alandamisega, mille tulemu-

seks oli elumaksumuse tõus, ta äratas rahva keskel rahulolematust terve rea teiste sammudega.

Eelmise valitsuse sotsiaalpoliitika sisaldub ainult tagasikiskumist, millest

märgime vaid töötatöoliste tasunormide tunduvat vähendamist. Läänud talvel oli **töötatöoliste tasunormideks:**

Tükitöö hindamisel: Tallinnas ja Nõmmel — 1,8 krooni, teistes linnades ja alevites — 1,6 kr., Harjumaal — 2 kr. Teistes maakondades — 1,8 kr.

Päevatöoliste päevapalgaks 8-tunnilise tööpäeva eest: Harju maakonnas, ühes arvatud ka selles asuvad linnad ja alevid, — meestöoliste 1,4 kr. ja naistöoliste 1,2 krooni. Teistes maakondades, linnades ja alevites — meestöoliste 1,3 kr. ja naistöoliste — 1,1 krooni.

Tükitöoliste *nädalatöötasu* ei võinud ületada: Tallinnas ja Nõmmel — meestöoliste — 11 krooni ja naistöoliste 9 kr. Teistes linnades ja alevites — meestöoliste 10 kr. ja naistöoliste 8,4 kr.

Väljaspool linnade ja alevite administratiivpiire korraldatavatel töödel, kuhu töö käimine oli aega nõudev seevõrra, et töölistel võimalik ei olnud oma alalises korteris elada, olid nädalateenistuse tasunormid piiramata ning teeniti enam.

Juba tol ajal suruti mõningate omavalitsuste, ajalehtede ja poliitiliste tegelaste poolt peale, et tasunorme vähendataks. Seda aga ei tehtud.

28. aug. 1933. a. kinnitas vabariigi valitsus avalikkude tööde uued juhtnõõrid, millele alla kirjutanud riigivanem Jaan Tõnisson ja teedeminister Oskar Köster (Riigi Teataja nr. 72, 1933, art. 548). Nende juhtnõõride § 13 järgi päevatöoliste päevapalgaks määratakse 8-tunnilise tööpäeva eest: Harjumaal, ühes arvatud ka selle linnad ja alevid — meestöoliste 1 kr. 10 s., naistöoliste 1 kr. ja hobusemeestele 2 kr. 20 s.; teistes maakondades, linnades ja alevites — meestöoliste 1 kr., naistöoliste 90 s. ja hobusemeestele 2 kr. 10 s.; nõrgajõulistele, kes kaotanud 40—60% tööjõust — meestele 80 s. ja naistele 60 s. Kantseleitöödel töötavatele tööjõududele Tallinnas 1 kr. 30 s., mujal 1 kr. 10 s.

Tükitöö hindamisel võetakse aluseks meestöoliste päevapalgad, see on — ülemmääraks 1 kr. — 1 kr. 10 s. senise 1,60—1,80 kr. asemel.

Nädalateenistus ei või tõusta Harju-

maal, ühes arvatud ka selle linnad ja alevid — meestöoliste ja naistöoliste üle 7 kr. 20 s. ning hobusemeestele üle 18 kr.; teistes maakondades, linnades ja alevites — meestöoliste ja naistöoliste 6 kr. 60 s. ning hobusemeestele 16 kr.

Seega vähendati töötasu 30—45%. Et seda tehti samal ajal, kus ka kursi langetamisega ostuvõimet vähendati, siis — võib arvestada töötasu võrreldes eelmise talisega — umbes poolevõrra vähem.

On kindel, et 6—7-kroonilise töötasuga ei suudeta perekondi raskel talveajal toita, sest avalikkudele töödele pääsevad peamiselt I ja II kategooria inimesed, kellel suured perekonnad ülalpidada on.

Samas „Riigi Teatajas“ on välja kuulutatud ka uus

avalikkudel töödel tööliste haiguste korral kindlustamise määrus,

mis käsitab *riigiasutuste* poolt avalikkudele töödele võetavatele tööliste arstiabi ja abiraha andmist. Selle järgi saavad tüki- ja päevatöölised haiguse korral, mis töötegemist takistab, palka edasi kuni tervekssaamiseni, kuid mitte kauem kui tööde kestvuse lõpuni — % osa päevapalga suuruses.

Tööliste, kes haigeks jäänud või töölt vabastatud õnnetusjuhtude või tööst tingitud haavade ja vigastuste pärast, antakse arstiabi ja toetusraha üldises korras (valitsusasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise määruste järgi). Järgneb arstimise lõpetamisel tööliste alaline tööjõu kaotus, arvatakse tööõnnetuse läbi vigasaanule pensioni Riigiasutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioniseaduses ettenähtud alustel ja korras (§ 3).

Arstlik kontroll.

Enne tööliste paigutamist avalikkudele töödele teeb kindlaks töid korraldava asutise arstlik kontroll tööliste tervisliku seisukorra ning konstateerib nende haigused ja puudused. Tööle võetutele ei võimaldata töid korraldavate asutiste arvel tööl olemise ajal haiguste ja vigastuste arstimist, mis arstliku kontrolli poolt töölevõtmisel kindlaks tehtud.

Toetustest jäetakse ilma.

Toetustest, mis loetletud R. T. 26/27 — 1920. a. § 12—18, on riigiasutiste avalikkude tööde töölisel ilma jäetud: neis paragrahvides on toodud rahalise toetuse võimalused haiguse korral, samuti naistöölisel sünnitamise korral. Ka ei saa perekonnaliikmed arstiabi haiguse, ega sünnituse korral, ega anta nende matmiseks abiraha.

Töölise enese surma korral antakse matuseraha vaid siis (§ 22 p. d), kui surm tuli ametikohuste täitmise tagajärjel või kui teenistuse tingimustest olenes — teenistuse aja peale vaatamata kahe kuu palga suurus.

Nagu sellest näeme, on riigiasutiste avalikkudel töödel töötavate tööliste suhtes tühistatud suurem osa neist arstiabi ja abiraha korraldustest, mis maksavad riigiasutiste teiste tööliste kohta.

Omavalitsuste töölisi tahetakse haiguskindlustuse alt välja jätta.

Maksva tööstusliku töö seaduse § 258 järgi kuuluvad haiguste vastu kindlustamise alla (haigekassades) kõik maa- ja linnaomavalitsuste päralt olevad ettevõtted, ka avalikud tööd. Haiguskindlustuse maks on kuni 6% tööpalga järgi aastas. Sellele maksis läinud talvel riik lisa 3 senti mehe ja 4 senti naise kohta päevas. Haigekassad korraldasid arstiabi, ka perekonnaliigetele, andsid rahalist toetust tööliselise haiguse, vigastuse, sünnituse ja surma korral seaduses ette nähtud üldistel alustel. Avalikkude tööde tööliste haiguste vastu kindlustamist ei poolda omavalitsused, kes igasugustest säära- stest kohustustest vabanevad, ka on selle vastu vaelnud mõningad haigekassad, nii näiteks Tallinna linnateenijate ja -töölise haigekassa.

23. augustil esitaski J. Tõnissoni valitsus riigikogule tööstusliku töö seaduse § 258 täiendamise eelnõu, mille järgi omavalitsuste päralt olevaid avalikkude tööde käitisi võib vabariigi valitsus lugeda haiguskindlustuse alla mittekuuluvaiks. Sel puhul toimub arstiabi andmine avalikkudel töödel töötavaile töölistele vabariigi valitsuse määrustes ette nähtud alustel ja korras. Põhjenduseks tuuakse kulusid, mis

omavalitsused ja haigekassad peavad nende tööliste kinnitamiseks kandma. Sellejuures aga ei pöörata tähelepanu sellele, missugusesse seisukorda satub tööline ja ta perekond haiguse, sünnituse jne. korral, kui neilt senised arstiabi ja abiraha saamise õigused ära võetakse. Ka pole see sisult õige, sest avalikke töid ei või eraldada harilikkudest tööd. Küll on aga avalikkudel töödel töötasu palju madalam, inimesed töötaoleku tagajärjel kehvemad kui harilikkudel ja pidevatel töödel — sellepärast abi siin veel enam põhjendatud. E. Haigekassade Liit, see tähendab — arusaajamad sotsiaalkindlustuse ja haigekassade tegelased on kindlasti selle vastu, kui avalikkude tööde töölisi tahetakse kinnitamata jätta.

Nagu ülaltoodud lühikesest ülevaatest nähtub, on hakatud *töötatöölise seisukorda mitmes suunas halvendama, ega taheta enam nende seniseidki piiratud õigusi tunnustada.*

Tagasikiskumist sisaldab ka eelmise, Tõnissoni-Koniku-Kösteri valitsuse poolt 19. VII 1933. a. riigikogule esitatud tööstusliku töö seaduse muutmise ja täiendamise seadus, mille sihiks **ehitus- ja transporttöölise pensionide vähendamine.**

Maksva seaduse § 403 märkuse järgi vigasaanule, ka ehitus- ja transporttöölisele, kellel õigus Töölise Kinnitushiliselt pensioni saada, arvatakse tema aastane sissetulek välja järgmiselt: keskmine päevapalk (§ 403 p. 1) kasvatatakse tööpäevade arvu peale, mis tema õnnetusjuhtumisele eelneva aasta jooksul ettevõttes tööl oli ja sellele korrutisele arvatakse juure veel summa, mis saadud mustatöölise keskmise päevapalga kasvatamisest kaheksa üheksakümne viie ja selles ettevõttes töölolud päevade arvu vahe peale. See on võetakse pensioni määramisel arvesse ka see tegelik palk, mida pensionisaaja kui kutsetöölise tööajal sai.

Uus eelnõu toob § 403 juurde märkuse 2, mille järgi ehitustööde ja kaupade käsitamise ettevõtete tööliste keskmine aastatasu määratakse kindlaks kinnitusametite poolt ühes § 405 nimetatud mustatöölise keskmise päevapalga samas § 405 ettenähtud alustel ja tähtaegadel.

Seda soovib Eesti Töölise Kinnitatusühisus, kes on täiesti ettevõtjate valdamisel ja kelle seletuste järgi ehitustöölised teenivad ehituse hooajal palju suuremat tasu, kui harilikud tööstuslikud töölised, selle eeldusega, et nemad talvel ehituste alal tööd ei leia ja omast hooajal teenitud tasust peavad talve üle elama, kui neil juhuslikku tööd talvel ei ole võimalik leida. Tegelikus elus olevat, Eesti Töölise Kinnitatusühisuse seletuse järgi, nii välja kujunenud, et ehitustööde lõpul palju vigastusi registreeritakse, millede eest neile hooaja kõrge töötasu alusel tuleb abiraha maksta talve jooksul, millal nende teenistus palju väiksem saadavast abiraha normist. Ka kaupade käsitamise ettevõtetes maksetavat töölisele töötasu, arvestades töötaoleku aja üleelamise võimalustega ning selletõttu olevat töötasu kõrgem. Näiteks saavat sadamatöölised abiraha ja pensioni 100—150% tegelikust teenistusest kõrgemas suuruses ning see soodustavat õnnetusjuhtumiste tekkimist jne.

Neid väiteid ei saanud aga sotsiaalkomisjonis Eesti Töölise Kinnitatusühisuse esitaja tõendada. Eesti Statistika büroo andmetel on suur- ja kesktööstuses ehitus-, aga ka transporttöölisel keskmine palk üldiselt keskmisest väiksem ja nimelt:

Ehitustöölisel suurtööstuses 1932. a. II poolel: keskmine tunnitasu meestel 34 senti, naistel 25,9; kuid 1933. a. meestel majaehitamisel 33,8, mullatöödel 29,8, naistel ehitustöödel 17,3 ja välistöödel 22,6 s. tunnis. Seega tunnitasu langenud. Teistel tööaladel oli aga keskmine meestel 34,2 ja naistel 22,5 senti.

Kesktööstuses: ehitustööde alal meestel 29, naistel 13,9 s., üldine

keskmine teistel tööaladel meestel 29,9 ja naistel 19,3 senti. Kui komisjonis nende arvude peale näidati, siis vastati: just väiketööstuses olevat ehitustöölise palgad kõrgemad. Ka see põhjendus ei pea paika juba sellepärast, et väiketööstuse ehitustöölised ei kuulugi Eesti Töölise Kinnitatusühisuse alla ja neile arvestatakse pensione tööst. töö sead. 7. peatüki § 556 alusel.

Ka väide, et just tööde lõppemise eel on rohkesti õnnetusjuhtumeid, mis meelega tehtud, ei leia tõendusi. § 385 järgi kinnitatusühisuse vabaneb pensionimaksimise kohustusest, kui tõestub, et õnnetusjuhtumise põhjuseks oli vigasaanu enese kuritahtlikkus.

Toodi ka näiteid Narvas Kreenholmi kaanali kaevamiselt, kus olevat rohkesti abirahasaaajaid olnud. Kuid need olid abirahad ja mitte pensionid. Ei saadud ka sealt tõendusi tuua, et vigastused polnud tingitud rasketest tööoludest, vaid — sihilikud. On ju selge, et inimesed ei riskeeri enesele vigastuste tegemisega, mis nõuab ravimist kuude ja poole aasta viisi. Ka määrab vigastuse arst. Arstline kontroll on küllaldaselt tugev. Ka ei anta pensioni tervest palgast, vaid tema % palgast töövõime kaotuse protsendile vastav osa. Pensionid ise, mis seni määratud — pole suured, vaid, näiteks, 4% lise tööjõu kaotuse juures vaevalt paar-kümmend tuhat senti aastas. Abirahade ülemääraks on ¼ päevapalgast.

Eesti Töölise Kinnitatusühisus, kellel kapitali on kogunud juba umbes 200 miljonit senti, muidugi näeks, et abirahad ja pensionid oleksid võimalikult madalad, kuid elementaarsem õiglus nõuab, et seda määrates võetaks arvesse tegelik palk, kuid mitte kunstliselt vähendatud töötasu. *L. Johanson.*

Tööpuudusest ja selle laastavatest tagajärgedest.

M. MARTNA.

Tööpuudust ja selle tagajärgi käsitada — ei ole kuigi tänuväärne aine. Ei ole tänuväärne seepärast, et selle küsimuse käsitajal midagi head, troostlikku näidata ei ole, mis otsekohe paremest töötaks. Aga — töölisklass ei talitaks õieti, kui ta tööpuuduse hädaohtu teades ja nähes, käed rüpes hoiaks ja ükskõiksusse langeks! Ei! Töölisklass peab ka siin võit-

lema. Ja esimeseks ülesandeks on: Kindlaks teha, ütelda, „mis on“. See ongi järgnevate ridade otstarb.

Viimasel ajal on Riigi Statistika Büroo trükitöodes midagi avaldatud. Nendele andmetele toetades püüan mina kokkuvõetud üldpilti koostada.

Meil kõigil on teada, et tööline ise, s. o.

ilma kogukonna või riikliku organisatsioonita töid organiseerida ei saa. Töölisel ei ole peale tööjõu midagi muud valmistusvahendit käsutada. Ainult tööjõuga, s. o. ilma kapitalita ei ole kapitalistlikus ühiskonnas võimalik tööd organiseerida, väljaarvatud juhused, kus tööline juhisi mõnd väikest tööd „leia“, ilma et tal seejuures erilist organiseerimist vaja oleks. Kuid tööpuuduse kõrvaldamiseks see ei ulata. Sellepärast peame ikka ja uuesti nõudma ja sellele tungima, et avalikud orgaanid, eeskätt riigi võim käsikäies kogukonna valitustega tööpuuduse vastu võitlema, avaramaid töövõimalusi toetama hakkaksid. Seda uuesti rõhutades, kriipsutan ka järgmist uuesti alla: Ainult raugemata pealekäämiste teel on töölisel lootust mainitud orgaanide nõnda mõjutada, et tööliste hääl lõpmatult „hüüdjaks hääleks kõrbes“ ei jääks.

Riigivõim ja kodanlike ühiskonna autoriteetid kinnitavad korduvalt, et tööpuudus olla maailma kriisiga nõnda lähedalt seoses, et tulla kriisi lahendamist ära oodata... Eesti olla selleks liiaks vaene, et tööpuudust näit. kindlustuse teel lahendada. See on veniv ja odav troost. Just sügava kriisi tõttu vajab tööliskond kindlustust tööpuuduse vastu. Kuna viletsus äärmuseni on tõusnud, kõlab troost kriisi möödumisele ja rikkusele hirvitusena, sest et nälg oodata, lõpmatuseni kannatada ei luba. — Pärast nagu enne jääb ju väärarvata tõeks, et ühiskond ka kriisi ajal tööjõudu vajab, sest et varade valmistamine ilma tööjõuta — hoolimata masinatöö produktiivsuse tõusust — mõeldav pole. Teiseks pole varade valmistamisel ilma tarvitajaskonna olemasoluta mõtet ja — kolmandaks — nõuab inimkonna moraaltunne, et igal kodanikul on õigus elada, Eesti põhiseaduse § 25 lausub, et igal kodanikul on õigus inimväärsele elule, ja et vastavad seadused inimväärse elu peavad kindlustama. — Hoolimatus, mis selles suhtes kodanlikes ühiskonnas tööliste vastu valitseb, sunnib meid mainitud paragrahvis väljendatud mõtet korduvalt esile tõstma. Need, kes on enestele ülesande võtnud, tööliste huve avalikkuse ees kaitsta, ei või ükskõikselt pealtvaadata, kui tööliste oma perekondadega, s. o. rahva suurhulkade olevik ja tulevik sunnitud on kehalikult, s. o. tervislikult närbuma ja vaimliselt, moraalselt alla vajuma.

Oma väljendusi süstematiseerida püüdes katsen anestikkku järgmiselt käsitada:

A. OLUKORRA MÄÄRAMINE.

1. Tööpuuduse ulatus;
2. Tööpuuduse kestus;
3. Tööpalk.

B. TÖÖTUTE ABISTAMINE.

C. TÖÖPUUDUSE LAASTAVAD KAAS-NÄHTED.

1. Füüsilised pahed;
2. Mõjutised moraalsele.

D. NOORTÖÖLISED.

A. OLUKORRA KINDLAKSMÄÄRAMINE.

1. Tööpuuduse ulatus.

Olukorra, s. o. tööpuuduse ulatuse kindlakstegemine on niihästi rahval, eriti aga va-

litsuse võimul tähtis. Sest ainult seda teades võib viletsuse suurust aimata ja enamvähem üle näha, missuguses ulatuses vaja abistamist organiseerida.

Mina olen niihästi Riigikogu kõnetoolilt, nagu ka oma partei häälekandjas, ning avalikkudel koosolekutel rõhutanud, et meie valitsus nähtavasti tõeliku töötatööliste arvu kindlaks teha ei taha. Minule näib, nagu kardaks valitsus seda teha, sest et pilt temagi teades liiaks kurblik saaks. Ta mõtleb (nagu vene ajal!) „miks rahvast erutada!“ Teadmatu näib temal meelte rahustamise abinõuna soovitam! — Esimene töötute lugemine, mida meie statistika ikka veel meele tuletab, sündis 1922. a. — terve koorma küsimiste kõrval üldrahvalugemise küsimislehel. Statistika võib rahul olla, kui see lugemine peaküsimistele õiged vastused andis. Tööpuuduse ulatust ei võinud see väga mitmetel kaaluvatel põhjustel näidata. Pärast on meie riiklik statistika tööborsidel registreeritute arvudega opereerinud. Keegi ei kahtle selles, et need andmed ainult osa töötuid näitavad, kaugelki mitte kõiki. Veebruaris 1932 võeti üleüldine töötute registreerimise ette „vaatamata (Riigi Statistika) Keskbüroo kahtlevale seisukohale selle ettevõtte tulemuste kvaliteedi suhtes.“ Siseministri poolt oli hoiatav ettekirjutus läiale saadetud, et „ainult need töötutena registreeritaks, kes 1931./32. a. talvel enese ja perekonna ülalpidamiseks vajasis abi kas töö näol või muul kujul.“ Materjali läbitöötaja, statistik hra H. Reiman, tähendab, et suurem osa valdu on kõik registreerinud, kes endid töötutena teatasid. Aga ta kirjutab sõnasõnal edasi: „Osa valdu aga pidas kinni siiski kitsendavast määrusest ja täitis registreerimiseleht piiratud arvu isikute kohta, või üldse ei leidnud abivajavaid töötuid.“ Selle puuduliku materjali põhjal hindas hr. Reiman töötute arvu veebruaris 1932 maal 20—22 tuhandele. Sellejuures tuleb meele pidada, et 1929. a. põllumajanduse üleskirjutuse puhul n. n. „hooajatöölisi“ 47.271 loeti, ja seda ilma koolialaliste karjasteta, sest et viimased, s. o. kuni 15 a. vanused 54,1%, suurelt osalt koolialised olid. Kokkuarvatult oli kuni 15 a. vanuseni karjaseid 12.930. — Ainult n. n. hooajatöölise arvu silmas pidades, peame oletama — sest et mitte teada ega näha ei ole, kus see arv töölisi tööd oleks leida võinud —, et töötute tõsine arv suurem oli. Eriti meele pidada tuleb hr. Reimani märkus väikemaapidajate kohta (R. St. Kk. nr. 7—8, 1932, lk. 387): „Madala põllukultuuri juures kääbuskohapidajad on sunnitud hankima tööd kõrvalt võrdlemisi suurel määral — mitte üksnes suvel, vaid peamiselt just talvel; selle leidmise raskusega aga on kitsas käes, eriti suure perekonna olemasolul. Tab. 2 arvudest näeme, et iga 10—5 ha suuruse väikekoha kohta (arvatud ühes kuni 1 ha suurusega maapidamised) tuleb keskmiselt üle kolme töötut, kohati maades kogu ni 4 ja rohkem; ainult Võru- ja Viljandi maal kõigub selliste arv kuni 2-ni.“

Kui palju kodanlike autoriteetide väide kaalub, et põllutöölised linnadesse hädaabitööd otsima koguvat, näitavad järgmised arvud. 10 tähtsamast tööborsis registreeriti põllu- ja

aiatöölisi 1. nov. 1931 kuni 31. jaan. 1932, s. o. kibedamal tööpuuduse ajal — ainult 3,5% (mehi 3,0%, naisi 4,2%). Sellejuures meeles pidada, et aiatöölised ei ole põllutöölised, need võisid olla ka linnaselavad aednikud!

Linna tööliste suhtes selsamal ajal ja nendesamade puudustega kogutud materjali põhjal hindab statistik, hra R. Sõrmus, (Eesti Statistika Kuukiri nr. 7—8, 1932, lk. 398) linna-töötuid „umbes 20 tuhandele.“

Siinkohal on vaja hr. R. Sõrmuse vastupidi suunatud vaadetele tähelepanu juhtida. Eelmainitud kirjutises (lk. 397, esimene veerg) mainib autor, et „põllumajandus (Eestis) on olnud alati koormatud rahvastikuga üle“ ja „... H. Reiman ja N. Köstner (on) tulnud otusele, et kohati talundid on tunduvalt ülekoormatud rahvastikuga praegugi...“ Seda tõsiolu meelepidades tuleks loomulikult nähteks pidada, et rahvas sealt, kus ületihenemine tuntud ja tunnustatud, ära valguma peab. Kuhu mujale peab ülearune põllumajanduse tööline tööd otsima minema kui linna, vabrikutesse jne.? Aga hr. Sõrmus ei pea seda loomulikult nähteks, vaid ta ütleb töötatööliste suhtes linnades (lk. 398 esimene veerg): „See olukord, et maalt rahvas rändab alaliselt linnadesse, ilma et seal seda tööjõudu suudetakas kasutada, tekitab linnades järjest süveneva tööpuuduse. See on tähtsamad permanentse tööpuuduse põhjusi linnades...“ Nähtavasti mainib hr. Sõrmus, et „permanentne tööpuudus“ maal on kergem kui linnades!

Maatöölise tung linna ei või linnatöölisele soovivat olla, sest mida suurem töölise juuretulek, seda rängemalt mõjub see palga langusele. Aga rahva liiklemisvabaduse seisukohast hinnates ei või ometi sunniabinõude poolt olla, kui niisugustega tahetaks töölisi maal vägisi kinni hoida, kuna neile seal tööd võimaldada nõndasama vähe kui linnas võimalik on!

Talvel 1932/33 töötute arvu suhtes — peale tööbörside andmete — töötute lugemise teel midagi ette ei võetud. Kuid seisukorda hinnati tõsisemalt oletades, et tööpuudus eelaastast suurem pidi olema. Seda näitavad ka tööbörsidel registreeritud töötute arvu andmed. Tööbörsidel registreeritud töötute arv juulist detsembrini 1931 ja 1932 ning jaan. aprillini 1932 ja 1933 oli järgmine:

juuli 1931 —	960;	juuli 1932 —	2.404
aug. „	1.397;	aug. „	3.797
sept. „	2.687;	sept. „	6.560
okt. „	6.077;	okt. „	9.508
nov. „	10.331;	nov. „	17.655
dets. „	12.795;	dets. „	20.574
jaan. 1932 —	9.318;	jaan. 1933 —	16.511
veebr. „	9.096;	veebr. „	15.437
märts „	8.395;	märts „	14.512
aprill „	6.029;	aprill „	10.760 ¹⁾

Need arvud näitavad suurt tööpuuduse tõusu talvel 1932/33. Eraviisil on statistika asjatundjad arvanud, et töötute arv 1932/33 talvel 60.000 on olnud. Kuna aga, nagu tähendatud, töötute lugemist ei ole ette võetud, ei tea kindlat arvu keegi. (Statistik hr. R. Sõrmus arvab, et „ei eksi vististi palju, kui hindame töötute arvu kogu riigis läinud 1932/33 talvel kõrgeseisu momendil ca 45.000 peale.) Minule näib, et 60.000 siiski tõsioludele ligemale ulatab. — Kui arvesse võtta perekonnaliikmeid, kes töötute palgataenistusest olenevad, peame küll oletama, et üle 100.000 inimese heaolu tööpuuduse tõttu kaalul on.

Nagu mitmel puhul tähendatud, ei või keegi eelolevate andmetega täpsusele pretendeerida, selleks on need liiaks ebakindlad, sest et töötatöölise tõsist ülelugemist ei ole toimetatud. Ainult plaanikindlalt ettevõetud ülelugemine võiks kindla arvu saavutada.

(Jürgneb.)

Keskliidu nõukogu tuleb kokku.

Keskliidu juhatus on kokku kutsunud pühapäeva 26. novembri k. a. algusega kell 10 hommikul Tallinna V. Pärnu m. 31. E. T. Keskliidu nõukogu koosoleku.

P ä v a k o r d:

1. Koosoleku rakendus.
2. E. T. Keskliidu tegevuse ülevaade — Keskliidu sekretär L. Metslang.
3. Ametiühingute majandus- ja sotsiaalpoliitilised nõudmised — ref. Keskliidu juriskonsult A. Jõeäär.
4. Töölisvanemad ja ametiühingud — ref. Keskliidu esimees B. Eilman.
5. Töötud ja ametiühingud — ref. Keskliidu instruktor J. Mikkelson.
6. E. T. Keskliidu organisatsioon — ref. L. Metslang.
7. Algatatud küsimused.

Nõukogusse valib iga Keskliidu liikmeks olev organisatsioon iga oma 300 liikme pealt ühe hääleõigusliku esindaja, kusjuures üle terve 300-de ulatuv 100 või enam liiget annab

õiguse valida veel ühe esindaja. Organisatsioonid kellel alla 300 liikme saavad õiguse hääleõigusliku esindaja saatmiseks ainult siis, kui neil on vähemalt 50 liiget. Saadikud valitakse organisatsioonide üldkoosolekutel. Liitudel ja liidukujulistel ühingutel on õigus saata nõukogusse oma esindajaid keskjuhutuse valimisel. Nõukogust võtavad hääleõigusega osa Keskliidu juhutuse liikmed. Organisatsioonid, kellel alla 50. liikme, võivad osa võtta nõukogust hääleõigusliku esindaja kaudu. Nõukogu koosolekule võivad saada esindajaid ainult need organisatsioonid, kes on õiendanud

¹⁾ Eksiarvamiste ärahoidmiseks olgu meele-tuletatud, et eelolevad arvud näitavad ainult tööbörsidel registreeritud töötuid, kuna maatöölised nende liiki ei kuulu, kelle arvu me siis siit ei näe. — Edasi: tööbörsidel registreeritud ja siin näidatud töötute hulka ei kuulu ka need töötud, keda börsidelt hädabittöödele on saadetud, vaid need on maha arvatud.

ära Keskliidu 1932. a. liikmemaksu 15. märtsiks k. a.

Esindajad tuleb varustada volitustega, millele peale muu olgu märgitud liikmete arv 30. VI 33. a. Juure tuleb lisada väljavõte selle

orgaani protokollist, mille poolt esindajad valitud.

Kõik ametiühingud saatku oma esindajad nõukogu koosolekule, mille päevakord sisaldab tähtsaid küsimusi.

Tekstiiltöölise palgavõitlusest.

Puudused tulevad kõrvaldada.

Vaksalipiusteelaste leheke „Võitluse Lipp“ korrutab pikemat aega, et tekstiiltöölise palgavõitlus ei annud tulemusi E. T. Keskliidu juhatare süss läbi. Tuuakse ette, et Keskliit olevat kuulutanud augusti algul Sindis puhkenud streigi lubamatuks ja ei laendanud seda streiki kogu tekstiiltööstust haaravaks üldstreigiks. Seega olevat lastud mööda minna paras võitlusesilmapiik.

Tekstiiltöölise palgavõitluse kohta on Keskliidus olemas üksikasjalised andmed ja materjalid. E. Kiutöölise ametiühingu juhatare liikmeid ja samasse ametiühingusse kuuluvaid töölisanemaid võttis osa palgavõitlusest. Seepärast on sihilik ja ebaproletaarlik talitusviis tekstiiltöölise palgavõitluse asjus Keskliitu süüdistama tulla. Kõige peale vaatamata tuleks ka „Võitluse Lipu“ meestel tõsiasjadest pisutki kinni pidada.

Küsimuse selgitamiseks olgu tähendatud järgmist.

Augusti algul alustasid Sindi tekstiilvabrikus paarkümmend värvikojatöölise streiki. Teised jaoskonnad üle 800 töölisega töötasid edasi. Töölisanõukogu ja kohaliku töölisühingu algatusel kutsuti kokku töölise üldkoosolek palgavõitluse kohta seisukoha võtmiseks. Sellest koosolekust võttis osa E. T. Keskliidu esindaja A. A b e n, kes selgitas palgaküsimust üldiselt, kuid ei teinud mingeid ettepanekuid, sest töölisühingu juhatusel ja töölisanõukogul ei olnud koosoleku algul täit selgust töölise meeleoludest. Koosolek teigi töölisanematele ja töölisühingu juhatarele ülesandeks E. T. Keskliidu kaudu kontakti astuda teiste tekstiilkäitise töölisanõukogudega ja toimida nendega palgavõitluses ühiselt. Niikaua kui küsimus selgub, otsustati tööd jätkata. Mitte E. T. Keskliidust ei olenenud, et 800 Sindi töölise oleks ühinenud paarikümne Sindi värvikojaga töölise streigiga, vaid see olenes ikkagi Sindi töölisest enestest.

14. augustil peeti Keskliidu algatusel tekstiilkäitise töölisanemate ja tekstiiltöölise ametiühingute esindajate konverents. Sellel konverentsil otsustati palgavõitlus läbi viia ühiselt kogu tööharu ulatuses vastava kodukorra alusel. E. T. Keskliidule anti volitus tarvilikkude asjade ajamiseks. Kodukorras oli muuseas öeldud, et streigi küsimus otsustatakse käitise töölise poolt kinnisel hääletusel kahekolmandiku hääleteenamusega, alles seejärel on Keskliidul õigus streiki välja kuulutada. Samas kodukorras oli öeldud, et tähtsamad sammud Keskliit astub asjaosaliste töölisanemate teadmisel ja nõusolekul. Kes-

liidu juhatus on neist normidest kinni pidanud.

5. septembril peeti hariduse- ja sotsiaalministeeriumis palgaküsimuse arutamiseks töölise ja tööandjate esindajate nõupidamine, mis lõppes tulemusteta. Keskliit seejärel kiire korras pidas Tallinnas ja Narvas tekstiilkäitise töölisanõukogude esindajate nõupidamise. Koos Keskliidu esindajatega arutati tekkinud olukorda ja kaaduti edaspidiseid samme. Keskliidu esindajad küsisid töölisanematelt konkreetselt: „Kas tuleb anda korraldus, et käitise pandaks streigiküsimus hääletusele?“ Töölisanemad kohapealseid olukordi arvesse võttes, asusid seisukohale: meeleolu käitise töölise keskel on loid, suurte koosolekute kaudu tuleb luua palgavõitluseks meeleolu, käitise koosolekutele töölised ei tule kokku. E. T. Keskliidu juhatus võttis arvesse käitistöölise usaldusmeeste seisukohti ja toimis seejärel. Narvas peeti tekstiiltöölise üldkoosolek „Võitleja“ saalis 14. septembril, millest võttis osa 1000 töölise. Tallinnas peeti samasugune koosolek 16. septembril. Olgugi, et selle koosoleku kasuks töölisanemad levitasid käitises 3000 lendlehekest ja tehti isiklikku kihutustööd, ilmus sellele koosolekule ümarguselt 100 töölise. Balti puuvillavabriku suurest tööliskonnast ei olnud koosolekule tulnud peale töölisanõukogu liigete ühtegi töölise. Olgugi, et sama käitise töölisanõukogu oli teinud koosoleku kasuks aktiivselt kihutustööd. Kas see olukord õigustas Keskliitu streiki välja kuulutama.

Järgmise nädala keskel peeti ülemaadine tekstiiltöölise töölisanemate nõupidamine. Sellel koosolekul Keskliidu esindaja jällegi küsis konkreetselt: „Kas anda korraldus streigiküsimuse hääletamiseks?“ Töölise meeleolu arvesse võttes, ükski töölisanõukogu esindaja ei pooldanud seda. Miks ei julenud kiutöölise ametiühingu liikmed öelda, et tuleb asuda streigi juurde. Kui tarvis siis avaldame nimed, missugused kiutöölise ametiühingu liikmed nõupidamistest on osa võtnud ja mida nad seal on rääkinud. Keskliidu arhüvis on selle kohta olemas dokumendid. Et tekstiiltöölised ei saanud palgatõstmiseks streigiga välja tulla, ei olenenud Keskliidust ega töölisanõukogudest, vaid see olenes tegelikult olukorrast. See ei oleks veel miski vägitöö olnud, kui Keskliit ja töölisanemad oleksid streigi välja kuulutanud, kui selge ei olnud kas sellest midagi välja tuleb. 7000 tekstiiltöölise on ametiühingutesse koondunud kõigest 300—400 töölise. Puuduvad streigikas-

sad ja rahvusvahelised sidemed streigitõetuse saamiseks. Selle asemele, et tulla siin kedagi süüdistama, tuleb asuda täie jõuga tähendatud puuduste kõrvaldamisele. Olevate tekstiiltöölise ametiühingute ja töölisnõukogude päevaaülesanneteks on:

1) luua tugev tsentraliseeritud ülemaaline tekstiiltöölise ametiühing, 2) asutada selle

ametiühingu juurde streigi kassa ja 3) sellel ametiühingul tuleb astuda rahvusvahelise tekstiiltöölise föderatsiooni liikmeks ja luua tihe kontakt läti, soome ja skandinaaviamaade tekstiiltöölise liitudega. Kui need organisatsioonilised nõudmised osaliseltki saavad täidetud, siis on võimalik edukamalt palgavõitlusele asuda.

E. T. Keskliit nõuab palgamäärust.

Seejärel, kui tekstiiltöösturid tagasilükkasid tekstiilkäitiste töölisnõukogude ja ametiühingute ühise ettepaneku: *tõsta tekstiiltöölise palku 15. septembrist alates 30% võrra* — esitas E. T. Keskliidu juhatus hariduse- ja sotsiaalministrile märgukirja, milles nõuti, et hariduse- ja sotsiaalministril tuleb väljakuulutada tekstiiltöölise palkade tõstmiseks vastav määrus. Ajutise valitsuse määruse alusel, millel on seaduse iseloom, ministril on õigus anda määrusi tööliste palkade korraldamiseks. Sellele põhjendatud märgukirjale kirjutas hariduse- ja sotsiaal-

ministri abi Mõttus peale järgmise resolutsiooni: „*Palkade tõstmine märgukirjas soovitatud suundmäärusega ei ole võimalik, kuna märgukirjas näidatud seadus selleks alust ei anna.*“

E. T. Keskliidu juhatuse arvates see seisukoht ei ole õige. Keskliidu juhatus on teinud oma juristidele ülesandeks koostada selle küsimuse kohta põhjalik seletus, et hariduse- ja sotsiaalministril ühes oma kõrgemate ametnikkudega ei oleks võimalik äraõelda vormilistel põhjustel palgaolude korraldamisest.

Tallinna töötute koosolek.

Valiti uus töötute komitee.

E. T. Keskliidu korraldusel peeti 31. oktoobril Tallinna pritsimajas töötute koosolek, millest võttis osa ligi 1000 töötut. Koosolekut juhatas keskliidu sekretär L. Metslang. Töötute majanduslikkudest nõudmistest refereeris Keskliidu instruktor Joh. Mikkelson. Referent peatas nende abinõude juures, millega tuleb konkreetselt väljaastuda tööpuuduse vastu. Läbirääkimistel koosolejad asjalikkude sõnavõttudega täiendasid referendi ettepanekut. Rääuskavas toonis püüdis värske kaikamees O. Gutman Sirgupartei kasuks agitatsiooni teha, kuid töötud trampisid ja vilistasid kaikameeste ja parunite agendi maha.

Läbirääkimiste järele võeti ühel häälel vastu otsused, milles nõutakse:

1. avalikud tööd tulevad kiires korras käima panna,
2. töötute töötasu tuleb tõsta vähemalt 2 krooni peale päevas,
3. avalikkude tööde krediiti tuleb seevõrra suurendada, et kõik tööd vajavad töötud pääseksid tööle,
4. registreerimist kitsendavad määrused tulevad tööbõrsis kaotada,

5. riiklikkude metsatööde tööliste töötasu tuleb tõsta,
6. linnadest maale tööle saadetavatele töötatöölisele tuleb kohapeal luua korralikumad korteri- ja toidusaamise võimalused,
7. töötatöölised tulevad jätta haiguskindlustuse alla. Tööraamatute seadus tuleb jätta vastuvõtmata. Välismaalaste töölopidamine tuleb lõpetada.

Määratu hääleenamusega otsustati valida uus töötute komitee, sest endine ei avaldanud viimasel ajal mingit tegevust. Töötute komiteesse valiti: *A. Einardt, G. Martinson, V. Maltis, R. Tornberg, H. Siimon, K. Kihnu ja A. Kärstna.*

Uns komitee on juba tegevusse astunud. Töötute nõudmised on esitatud vabariigi valitsusele ja vastavatele ministriumitele. Teedeminister oli väga pahane, et töötud on julenud vastuvõtta otsuseid. Töötasu tõstmine endisele tasemele olevat ebaõige. Tallinna töötute komitee soovil kandis riigikoguliige L. Johanson riigikogus 3. novembril ette erakorralise teadaande, milles nõuti töötasu tõstmist endisele tasemele ja tööde kiiret algamist.

Tallinna töölisvanemate koosolek.

26. oktoobril peeti E. T. Keskliidu juhatuse korraldusel Tallinna töölisvanemate ja ametühingute juhatuste järjekordne koosolek. Kokku oli tulnud üle 30 töölisvanema ja ametühinglase. Rõhuv enamik suurkäitiste töölisnõukogudest oli koosolekul esindatud. Õnnetu sumra läbi lahkunud Tuletorjade töökoha töölisvanemat Robert Abelikku mälestati püstitõusmisega.

Töökohtade aruannetest selgus järgmist: A.-s. Rotermanni tehased töötavad endiselt. Töölisi 152. Töölisvanemate valimised on korralikult läbiviidud.

Linna uute ehituste käitis on vallandatud töölised tagasi võtnud. Juure on võetud isegi uusi töölisi.

A.-s. A. M. Lutheri puutööstuse mööblijaoskond töötab vähese koormatusega. Teistes jaoskondades käib töö 4—5 päeva nädalas. Mõne päeva eest teostusid uued töölisnõukogu valimised. Valimise tulemused näitavad, et „kaikamehed“ kukkusid valimistel läbi.

Raudtee Peatehastes on tööolud endised.

Gloobuse saapavabrik töötab edasi vana viisi.

Telefoni võrgus on tööd vähe. 21. oktoobril vallandati suurem osa töölisi välis tööde lõppemise puhul.

A.-s. Rauaniidi tekstiilkäitises mõned jaoskonnad töötavad vähese koormatusega, kuna valuutakitsendus ei võimalda sissevedada tarvilisel määral tooraineid.

Aruannetele järgnes Keskliidu juhatuse liikme A. Jõeääre referaat: „Rahvahääletuse tulemused ja majanduspoliitiline moment!“ Pikemas ülevaates referent peatus nende põljuste juures, miks rahvaenamik hääletas põhiseaduse muutmise poolt. Referaadile järgnevatel läbirääkimistel rõhutasid töölisvanemad, et tööliskonnad tuleb aktiivselt valvel seista, et uue põhiseaduse abil ei halvendataks tööliskonna õiguslikku ja majanduslikku olukorda. Kujukalt selgus, et teadlik tööliskond ei ole kohkunud hääletuse tulemustest ja jätkab organiseeritud võitlust oma huvide eest.

Algatatud küsimuste all toodi ette, et Tallinna tööinspektorid võtavad vastu jutule soovijaid ainult 2 korda nädalas, millest on aga vähe. Ühel häälel võeti vastu otsus: *hariduse- ja sotsiaalministeeriumil tuleb kiire korras samme astuda, et tööinspektorid oleks töölisele kättesaadavamad.*

Teiseks, on selgunud, et tööinspektorid on kinnitanud käitise sisekorra määrusi, mida ei ole antud seisukoha võtmiseks töölisnõukogule või töölisvanemale. Seda on tehtud Tallinna linna uute ehituste käitise ja Rotermanni tehaste sisekorra määrustega. Siin ei ole tööinspektorid tegutsenud seaduse nõuete kohaselt. Koosolek võttis vastu otsuse: *E. T. Keskliidul tuleb Hasomini ees samme astuda, et tööinspektorid omas tegevuses maksvatel töökaitse seadustest kinni peaks.*

Sadamatööde korraldusseadus üldkomisjonis.

Pikk ja keeruline tee.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu poolt pöörduiti ligi 2 aastat tagasi teedeministeeriumi poole, et seal töötataks välja ja pandaks maksma seadus sadamatööde korraldamiseks ning esitati ühtlasi omalt poolt põhimõtted, mida sellane uus seadus peaks sisaldama. Vastuseks teatati, et riik ei taha end segada eravahekordadesse ja kui seda seaduseelnõu koostamist siiski soovitakse, siis telligu keskliit ise kõik vastav informatsioon ja sellekohased materjalid välismailt kohale.

Töölisühingute Keskliit võttiski selle raske ülesande endale, teades et kui meil hakatakse lootma valitsusasutistele, et need töötaks välja mõne töölise olukorda parandava seaduse, siis tuleks küll oodata viimse päeva laupäevani.

Keskliidu poolt koostatud seaduseelnõu arutati läbi Tallinna ning Pärnu sadamatöölise ühingute üldkoosolekutel, ning kiideti heaks. Seaduseelnõu ühes seletuskirjaga esitati teedeministeeriumile ligi aasta tagasi. L. Johansonini ministriks oleku ajal oli kuulda, et seaduseelnõu rändab teedeministeeriumi ja kohtu- ja siseministeeriumi kodifikatsiooni osakondade vahet, kus rasked paragrahve kaaluvad auväärased nõunikud, kirjutavad omi autoriteetseid ja motiveeritud otsuseid poognaile. Peale selle oli ses asjas surma-

vaikus. Siis Tallinna Sadamatöölise Ühingu energilisel pealekäimisel hakati seaduseelnõu uuesti kaaluma, kuid nüüd selgus üllatav asi, et seaduseelnõu pole ministeeriumis enam „käepärast“. Keskliidu poolt esitati kadumaläinud eelnõu asemele uus eelnõu ühes seletuskirjaga. Peale mõneajalise ootamise polnud sestki midagi kuulda. Siis esitas Keskliidu juriskonsult sms. A. Jõeäär riigikogu liikmena ise seaduseelnõu riigikogule ja selle tulemusena anti sadamatööde korraldusseadus üldkomisjonis, kus ta arvatavasti jällegi mõni aeg lebab, ennem kui seda hakatakse jällegi liigutama.

Nii pikk ja vaevaline on ühe seaduseelnõu saamise lugu, kuid see eelnõu pole ju veel vastugi võetud ja sellega võib veel seitsme imet juhtuda. See on alles suure asja pisike algus.

Kui aga kodanluse seisukohast mõni kasulik seadus esitatakse, siis tehakse see valmis kas või ratsahobuse seljas ning peetakse ööläbi koosolekuid, et seda vastu võtta.

Kaika-fašistidel on tarvis koormata parlamenti oma põhiseaduse muutmisega, et see nüüd upub muutmise tähe alla ja laialiste hulkade tähelepanu kisuakse ära ühiskondlike viletsuste tõelike põhjusid.

Tööpuuduse vastu kindlustamisest Taanis.

Kindlustuskassad raskustes.

Tööpuudus on tähtsamaks ja põletavamaks probleemiks igal maal ja ametiühingud on rakendanud kõik oma jõud tööpuuduse vastu võitlemiseks. Taanis ei ole üldist, sunduslikku ja riiklikku tööpuuduse vastu kindlustust, vaid seal toimub töötute kindlustus vabatahtlikult ametiühingute kaudu n. n. genti süsteemi alusel. Ametiühingute juure on asutatud kindlustuskassad, väiksematel liitudele on ühised kindlustuskassad. 1931/32. aastal oli 55 sellast valitsuselt toetust saavat kassat 321.879 liikmega. Kassa tulused oli kokku 28.282.809 kr., millest liikmemaksudest tuli 20 milj. kr., protsentidest 1,037 milj. kr. ja riigilt ning omavalitsustelt saadi 9 milj. krooni. Kassade väljaminekud aga olid suure tööpuuduse tõttu 33,5 milj. krooni, nii et umbes 4 milj. kr. oldi sunnitud võtma tagavaradest.

Valitsuse osa kassade toetamises oleneb liikmemaksu suuruselt. Kassadesse, kus tulud liikme kohta vähemad, kui 2000 kr. siis valitsus maksab liikmemaksust 90% s. o. kui tööline maksab nädalas 1 kr. tööpuuduse vastu kindlustusfondi, siis valitsus maksab 90 ööri, kokku saab kassa 1,90 kr.

Kui kassa sissetulekud on liikme kohta suuremad, kui 2000 kr., siis valitsuse toetus väheneb 5% võrra iga 250 kr. kohta, mis ulatub üle 2000 kr. nii et, kui kassa sissetulek liikme kohta oleks 4.250 kr. siis valitsus maksaks kõigest 15% kassadele ligi.

Abistamise suurus.

Tööline, kes esimest korda jäänud tööta, saab peale sellekohast teatamist kassasse 6-päevase ootusaja järele % oma keskmisest

päevapalgast, s. o. mitte üle 4 kr. abielulisele ja 3 kr. vallalisele. Neist kassadest saab 12 kuu vältel 70 päeva toetust. Kui töötaolek kestab, saab tööline 4 aasta järele uuesti eelnimetatud kassast toetust.

Et töölisi mitte lasta surra nälga, peab olema igal niisugusel kassal veel n. n. jätkukassa, kus aga liikmemaks ametiühinglasile peab olema vähemalt 20% tavalisest liikmemaksust liidule. Nende kassade rahad hoitakse lahus ja sellest II järgu kassast saab ka 70 päeva toetust. Et aga 140 päeva on nüüd päris tavaline töötuse aeg, siis valitsuse otsusega makseti 1. sept. 1932. a. — 1. apr. 1933. a. veel 70 päeva toetust, kusjuures valitsus maksis 80% kassa kuludest, nii et kokku 210 päeva. Siis läks tööline töötaoleku kestes hoolekande korraldusse.

Sellane töötute liigete toetamine sööb ametiühingute kapitale, sest metallitöölise liidul oli 50% liikmeist töötud, ja liidu kassa oli sunnitud tegema laenu valitsuselt esiteks 1 milj. kr. ja siis 2½ milj. kr. et liikmeid võiks küllaldaselt abistada. Laen anti 4½% 5 aastaks.

Metallitöölise liikmemaksud on kõrged — kassasse makstakse 2,50 kr. + 1,45 kr. erimaksu ja siis veel liidu maks, nii et Taani metallitööline maksab nädalas 5,25 kr. liikmemaksu.

Taani kogemused on meile kujukaks näiteks, et ametiühingud üksi ei jõua võidelda tööpuuduse vastu, vaid kindlustus peab olema riiklik, kuhu ka tööandjad peavad raha andma, sest Genti süsteem lasub peamiselt ainult tööliste õlgadel.

Ametiühinguline ringvaade.

E. T. KESKLIIDU SEKRETÄR KÄIS TEEDEMISTRI JUTUL.

27. oktoobril käis E. T. Keskliidu sekretär L. Metslang teedeministri jutul ja tegi teatavaks E. T. Keskliidu juhatause seisukohad avalikkude tööde asjus, mis olid järgmised: 1) avalikkude töödega tuleb kiires korras peale hakata, 2) avalikkude tööde tööliste töötasu tuleb tõsta vähemalt eelmise aasta tasemele ja 3- avalikkudeks töödeks tuleb määrata krediite seevõrra, et kõik tööd vajavad töötud tööle pääseksid. Minister ei annud ühegi küsimuse kohta kindlat vastust.

TÖÖPUUDUS JA TÖÖKOORMATUS SUURENEB.

Keskliidu häälekandja veergudel on korduvalt juba juhitud tähelepanu sellele, et meie tööandjad tööde suurenedes ei mõtlegi õiglasemale tööhulga jaotusele tööliste keskel,

vaid püüavad töölistelt pressida veel viimase välja. Sellele koguneb faktilisi tõendusi iga-päev töökohtadelt, eriti peab aga tööliste väljakurnamise tõusu märkima viimasel ajal Narva linavabrikus ning kõigis teistes tekstiilkäitistes. Meie tekstiiltööstuses sügishooaja ja rahakursi langusest tekkinud tööliste reaalpalkade languse tõttu on märgata teatavat elavnemist viimastel aegadel ja suurenenud tööhulga tõttu laotakse järjest rohkem tööd üksiku töölise kaela, kuna samal ajal talve tulekul tööpuudus järjest suureneb ning endiste korduvate vallandamiste tõttu on tekkinud mitmetuhande pealine töötute tekstiiltöölise reserv, kes ootab pikisilmi tööle pääsu. Ainult aeg-ajalt, kui töölisel juba füüsiliselt langemas kokku, võetakse üksikuid töölisi juure. Vabariigi valitsus peaks sellase talitusviisi kohta silmad lahti hoidma ja nõudma enam uute tööliste töölepaigutamist neisse käitistesse, kus olukord

seada vähegi võimaldab. Tänavu on ühiskondlike tööde krediidid ligi 3 korda väiksemad kui eelmisel aastal, kuna tööpuudus aga samuti terav kui ennegi. Kuna meil töötud on tööpuuduse vastu kindlustamatu ja ühiskondlikke töid korraldatakse tagurlise kodanlise valitsuse poolt ainult väikesele murdosale töötulist, siis on seda õigustatum nõue, et töölisi püütaks lülitada tööprotsessi seal, kus selleks võimalusi aga mitte ei asutaks kurnama ebainimlikult välja neid praegu tööl olevaid töölisi, kes oma tööjõu annud näljapalga eest — kapitalistidele eksploateerida.

Valitsusel, eriti majandusministeeriumil on surve avaldamiseks vabrikantidele abinõu kui seda aga teha tahetakse. Need härrad on saanud mitmesuguste tollide ja muude soodustustena küllalt sellase suure tüki, et nad ka ühiskonna ees peaksid kohustusi kandma.

TEKSTIILTÖÖSTUSED REMONTEERIVAD.

Eesti tekstiiltöölise elamud on seni jätnud alati soovida. Meie tööstureil pole jätkunud kunagi raha hoonete hädavajalikeks remondiks, kuid viimasel ajal, kui Cytron ja Vachmanni ning „Astoria“ protsessid on teinud nii palju kõmu, on olukord veidi muutunud. Nimelt näib olevat tekstiiltööstureil tekkinud raha, eriti torkab see silma Sindis, kus seni alevi töölise kasarmud pleekisid ja lagunesid lootusetult, kuid nüüd on terve alev võõbatud üle ja majad on palju nägusamad, kuid töölise sooviks on, et sellele välisele võõpamisele käiksid kaasas ka korterite sisemised remondid, mis töölistel on hädavajalikud.

Samasugust remontide hoogu võib märgata ka Narva Linavabrikus, kuid pessimistid arvavad tööandjate sellase heatahtlikkuse põhjuseks olevat asjaolu, et bilanssides tahetakse näidata uue suure väljamineku allikana töölise olukorra parandamiseks ja remontide tegemiseks kulunud summe.

MAATÖÖLISED LIITUSID INTERNATSIONAALIGA.

Ametiühingud on seda võimelisemad kaitsma töölisklassi seniseid saavutisi ja ellu viima uusi majanduslikke päevanõudmisi, mida enam on nendesse koondunud töölisi kõigilt kutsealadelt. Tänapäeva võitlus ei nõua ainult ühe maa ulatuses ülemaalist organisatsiooni, vaid samal määral on vajaline ka rahvusvaheline liitumine mitte ainult kõigi maade tsentraliseeritud keskkliitude vahel, vaid ka erikutselaste liitude koondumine kutsekretariaatides on saanud möödapääs-

matuks. Rahvusvaheliste kutsekretariaatidega olid juba varemalt Eestis liitunud trükitöölised, rätsepatöölised, merimehed, sadamatöölised ja ehitustöölised, viimasena liitusid käesoleval sügisel ka maatöölised. Üleriiklik Maatööraha Ühisus võeti vastu Rahvusvahelise Maatöölise Föderatsiooni liikmeks 1. oktoobril k. a.

Maatöölise Internatsionaali on koondunud peaegu kõigi Euroopa maade maatöölise liidud. Föderatsiooni büroo asus viimastel aastatel Berliinis, Saksa maatöölise liidu juures. Pärast Saksa maatöölise liidu tasulülitamist hitlerlaste poolt viidi büroo Hollandi maatöölise liidu juurde, mis asub Utrechti. Senine Föderatsiooni sekretär sakslane G. Schmidt viib praegu maapaos Tshchhoslovakkias, kuna uueks sekretäriks nimetati viimasel eksekutiivkomitee koosolekul hollandane P. Hiemstra, kes asus ka varemalt samal kohal.

Loodame, et Üleriiklik Maatööraha Ühisus astudes Internatsionaali ja kasutades rahvusvahelisi sidemeid ning tundma õppides teiste elujõulisemate maade maatööraha ametiühingulist liikumist, jõuab meie maha jäänud maaproletariaat ametiühingulisse organiseerimistõesse uut elujõudu ja võitlusmeeleolu luua.

NARVA LINAVABRIKU TÖÖLISTE ÜLDKOGU KOOSOLEKULT.

Narva Linavabriku töölisnõukogu poolt korraldatud linavabriku töölise üldkogu koosolekul kõneles keskkliidu instruktor Joh. Mikhelson töölisnõukogu ülesannetest ja tähtsusest. Ettekannet jälgiti huviga ja osa sellest tõlgiti vene keelde. Narva linavabriku tööliskonna ärksamas osas on huvi ja tahtet ametiühingutega koostööks. Tulevikus tahetakse veelgi korraldada selgitavaid koosolekuid. Vanemate valimiseks kandidaatide esitamine jäeti järgmiseks korraks.

Koosolekul tõstetud küsimuste all nuriseti vabrikuvallitsuse üle, et korraldada ei saada puud ja samuti jätab saun palju soovida.

Koosolekul avaldati soovi, et vanemad valitaks tingimata ja et tööliskond ei laseks viia end eksiteel üksikute kaikameeste provokatsioonist.

PÄRNU TÖÖTUTE KOOSOLEK.

Pärnu töötatöölise koosolek peeti 29. oktoobril Pärnu töölise ühingu korraldusel, millest võttis osa töötuid rohkel arvul. Töötute praegust olukorda käsitas M. Unt. Keskkliidu instruktor J. Mikhelson käsitas töötute ametiühingute vahekoradi. Koosolekul võeti vastu üldjoontes samad nõudmised, mis

Tööline! Oled sa juba ametiühingu liige?

Ainult ametiühingu kaudu võid oma elujärge parandada!

Tallinna töötute koosolekul. Tunnistati vajalikeks tihe koostöö ametiühingute ja töötute vahel. Valiti uus töötute komitee. Vastuvõetud otsused otsustati E. T. Keskliidu juhatuse kaudu esitada vabariigi valitsusele, mida E. T. Keskliidu juhatuse on teinud.

ANTSLA TÖÖLISKOND OMI RIDU KOONDAMAS.

Antsla Tööliste Ühingu poolt korraldati ühingu ja ka E.S.T.P. liigetele esimene pealerahvahääletuse koosolek puhkepäeval, 5. nov. s. a. kus E. Tööliühingute Keskliidu organisator Joh. Mihkelson andis ülevaate rahvahääletuse tulemustest ning peatus lähemalt ametiühingute lähemate konkreetülesannete juures.

Peale ettekannet võeti arvuka kuulajaskonna poolt elavalt sõna, kusjuures toonitati, et tööliikumist ei lämmatata vägivallega, nagu kohalikud kaikkamehed seda püüavad teha, vaid tööliikumine püsib niikaua, kui püsivad klasside vastolud kapitalistlike ühiskonnas. Tööliikumine leidis omale vormid tsarismi surve ajal ja leiab seda ka siis, kui meie kaikkamehed mõtlevad tööliikumist asuda lammutama. Praeguses olukorras tuleb tööliiskonnal olla erilisel valvel ja asuda suurema visadusega kui kunagi enne omi klassivõitluse organisatsioone — s. o. ametiühinguid ja parteid kindlustama ning organisatsiooniliselt tugevamaks tegema.

Antsla tööliühing kavatseb seks eeloleval tegevushooajal teha, mis tema võimuses — kursuste, loengute ja õpiringide kaudu, tõstes töötavate hulkade klassiteadvust ja revolutsioonilist võitlustahet.

SADAMATÖÖLISI HAKATAKSE TUNNUSTAMA.

Pärnu Sadamatöölise Ühingu asutamisel püüdsid tööandjad seda ühingu kõigiti surmata, kuid kõik sellekohased katsed ei annud tulemusi. Boikoteeriti aktiivsemaid liikmeid jne. Nüüd on vastava kirjavahetuse põhjal Keskliiduga isegi Bachmann nii vastutulelikuks muutunud, et ühingu liikmeid on hakatud võtma tööle suuremal arvul ja ühingu ooteruumi kinkis isegi 25-kroonilise laevakella.

RAUDTEELASTELE AVALDATAKSE SURVET.

Peale vabadussõjalaste põhiseaduse läbimineku on mõnel kõrgemal raudteelasel löönud võim pähe ja sellest tingituna on asutud raudteelaste ametiühingulistele organisatsioonidele tegema kõiksugu takistusi. Näiteks Valga raudteelaste kodu kasutamises on tehtud sellaseid mõttetuid takistusi, millistel mingit positiivset sihti pole. Eesti Raudteetöölise Ühisuse Valga osakond ei saa enam ametiühingulisi ja töölihariduslikke loenguidki pidada Valga Raudteelast Kodus, sest kardetakse, et seal olevat midagi poliitilist. Isegi spordiharjutusteks ei taheta anda enam

ruume, sest mis see tööline spordib. Nähtavasti on meie vastutavamate raudteelaste arvates hädaohtlik isegi tööliste sportlikud koondised.

ROOTSI TÖÖLISTE PALGAOLUDEST.

Iga maa tööliste elutase vastab enam-vähem tööliste ametiühingulisele organiseerimisastmele. Kui Rootsis tase ametiühingute keskliitu koondunud vabaametiühinglaste arv ligi 660.000-le ja rootsi töölistest ligi 90% kuuluvad kollektiivlepingute alla, siis peegeldub see ka kõige kujukamalt rootsi tööliste elutasemes ja tööpalkades. Vaatamata sellele, et rootsi tööandjad on korduvalt püüdnud vabaneda kollektiivlepinguist ja neis maksvaist palgamääradest, on rootsi tööliste palgad püsinud pea endistena kogu aeg, väljaarvatud mõningad vähemaulatuslikud kärpimised.

Rootsis nagu mujalgi, on maa- ja metsatöölise palgad kõige madalamad. 1931. a. kokkuvõtete järele teenisid rootsi maatöölised, s. o. mehed, aastas 1150—1250 krooni (raha-ja naturaalpalk kokku), naistööliste 800—850 krooni. Samal ajal olgu võrdluseks öeldud, et meie meespõllutöölise päevapalka arvestati ametlike statistiliste andmete järele 1933. a. suvel Kr. 1,11 ja naistöölisel Kr. 0,83 pereineme söögil kõige kibedamatel külvi- ja tööhooaegadel. Meestööliste aastapalgaks rahas oli Kr. 192 ja naistöölisel Kr. 141. Põllumajanduse raamatu pidamise büroo arvestab ühe päeva peale söögi, korteri, seebi ja pesu kuludeks 59 senti. Kui meie rahapalgale arvestame söögi, korteri, seebi ja pesu juure, saame jällegi arvud, mis näitavad, et meie põllutööline saab aastas 2½—3 korda vähem palka kui rootsi tööline.

Rootsi tööstustöölise keskmine tunnitasu oli 1,16 kr. Täiskasvanud meestel keskmine tunnitasu oli 1,29 kr., naistel 0,75 krooni ja noortöölistel 0,49 krooni.

1931. a. soole ja eale vaatamata oli rootsi tööliste keskmiseks aastateenistuseks 2.453 kr., meestel keskmine aastateenistus oli 2767 kr., naistel — 1582 krooni ja noortöölistel 1016 krooni. *Stokholmis aga oli meestel aastateenistus 4234 kr. ja naistel 2050 kr., Göteborgis vastavad arvud 3422 kr. ja 1559 kr., Malmö 3202 kr. ja 1618 kr.*

1929. a. võrreldes olid 1931. a. rootsi tööliste palgad langenud 22½%, kuid elukallidus oli samal ajal langenud 41%, nii et rahaväärtuse langusele vaatamata on rootsi tööliste reaalpalk tõusnud. 1931. a. oli rootsi tööliste reaalpalk 80% kõrgem kui 1913. a., kuna kogu reaalteenistus aastas oli 41% kõrgem kui 1913 a. Reaalpalga ja aasta-reaalpalga vahe — 39%, on tingitud lühendatud tööajast.

Võrdluseks võiks öelda, et Eestis oli 1932. a. tööstustöölise palga üldsumma 18,2 milj. kr. ja tööstustöölise arv 26.200, nii et keskmine tööstustöölise teenistus aastas tu-

leks meil 694,65 krooni, milline arv on õige optimistlikult võetud. Vahe rootsi töölisega võrreldes ikkagi 3-kordne.

ROOTSI AMETIÜHINGUTE TÖÖPUUDUSE VASTU KINDLUSTUSKASSADEL 328.000 LIIGET.

Kuna Taanis on tööpuuduse vastu kindlustamisel peamiselt ametiühingute kassad mõduandvad, on Rootsis pandud enam rõhku tööpuuduse vastu võitlemisel suureulatuslikule ühiskondlikele tööle, millest teisel kirjutatakse pikemalt. Rootsis on ametiühingutel tööpuuduse vastu toetusfondid oma liikmetele, kuid valitsus ei abistanud neid seni, nagu seda Taanis tehti, kuid sellele vaatamata on 23 ametiühingulisel liidul vabatahtlikud kindlustuskassad 328.000 liikmega.

METSATÖÖLISTE PALKAD ROOTSIS JA MEIL.

Käesoleval aastal ähvardab tööpuuduse tont töölisi samuti, nagu eelmisel aastail, kuid tööpuuduse vastu võitlemiseks krediiti on ligi 3 korda vähem määratud kui eelmisel aastal. Ainukeseks troostiks osatakse öelda, et minge metsatöölile, kuid sealjuures unustatakse ära, et maal on isegi 30.000—40.000 töötut, kes pikisilmi ootavad metsatööde algust. Metsatöölile minemise peamiseks takistuseks on ikkagi kohutavalt madalad palgad. Eelmisel aastal teeniti suure pingutusega 60,70—100 senti päevas. Sealjuures ei jõua tööline end kuidagi elatada, sest ümbruskaudu võetakse toitaenete eest palju kõrgemat hinda kui linna turul, — nii et tööline on määratud nälgimisele igal juhul — kui ta on tööta või murrab metsas näljapalga eest.

Teisiti on aga olukord Rootsis, kus töölised teenivad vähemalt 5 kr. päevas ja hobusemehed 10 kr. päevas. Kesk-Rootsi metsatööstuste keskustes — Värmlandis ja Bergslendis on 40% metsatöölilistest koondunud ametiühinguisse. Palgad ja tööolud on korraldatud kollektiivlepingutega. Norlandis on paremad palgad, kuid mitte selle tõttu, et seal organiseerimisaste kõrgem oleks kui meil, vaid selle tõttu, et see maakoht inimasulaist kaugel.

Jõgede suus on töölised veel enam organiseerunud ja palgad on ka kõrgemad, korraldajail 130—150 kr. tunnis, kusjuures tööpäev on lepingutes määratud kindlaks 8 tunnile.

Maa- ja metsatööliliste palgad on igal maal madalamad ja metsatöölised on vähem organiseerunud, kui teiste kutsealade töölised,

kuid isegi sel alal on rootslased eesti töölisest kaugel ees. Neil määratakse isegi kollektiivlepinguis, millistele nõuetel peavad vastama metsameeste „onnid“, s. on elanud metsades ja nõutakse, et peab olema söögitegija kaasas ning sellele erielamu, kui see naine on. Soome metsatööliliste palgad on samuti 50% rootsi omadest madalamad.

Antagu meie metsatööliliste veidigi inimväärsemat tasu ja meil leitakse metsaminejaid küllalt. Metsatööliline peab kõvasti sööma, riiet ja jalanõusid läheb metsas enam ja perekonda linna omapead nälgima ei saa ka jätta.

SOOME MAATÖÖLISTE PALKADEST.

Soome maatööliliste palgad 1932. a. olid talvel omal söögil olles 20,94 soome marka päevas (1 mark = umbes 10 senti) ja suvel 22,91 Smk. päevas. Talu söögil olles maksetalvel 9,44 Smk. päevas ja suvel 14,61 Smk. 1931. a. palkadega võrreldes langes meestel palk omal roal olles talvel 16,8% ja suvel 10%. Talu toidul olles talvel 19,4% ja suvel 14,8%. Naistel alanes omal toidul olles päevapalk 1931. a. võrreldes talvel 19,1% ja talu roal olles 17,4%, suvel omal roal olles 4,3% ja talu roal 13,7%. Need andmed on maksivad maa päevatööliliste kohta.

TÖÖTUTE AMETIÜHINGUD INGLISMAAL.

Inglise ametiühingute liit on asunud organiseerima ühtlaste, keskliidu poolt koostatud põhikirjade alustel töötute ühinguid, et tööprotsessist väljatõrjutud töölised ei läheks kaduma ametiühingulisele liikumisele. Töötute ühingud juhivad töötute võitlust ametiühingute juhtnõrritel, edustavad töötuid vastavaates asutistes, korraldavad aktsioone, meeleavaldusi, kursusi töötutele, s. o. oskus- ja üldhariduslikke, panevad toime laiaulatuslikke korjandusi jne. Praegu on juba asutatud ligi 100 sellast organisatsiooni ja inglise spordiharrastuse kohta on huvitavaks tõenduseks ajalehe sõnumed, mille järele rõõmustavalt teatatakse, et on kogutud töötutele nii ja nii palju jalgpalle, saapaid, kriketikappe jne.

Ametiühingulised kuukirjad toovad ära töötute ühingute poolt korraldatud suuri jalgpalli võistlusi töötute meeskondade vahel, kusjuures võistlusest saadud sissetulekud lähevad töötute ja nende perekondade abistamiseks.

Paljud töötute ühingud on asutanud omale erilise töövahetalituse.

SISU: 1) *Amicus* — Uue riigikorra lävel. 2) K. Pätsu „ajutine valitsus“. 3) *L. Johanson* — Tagasikiskumine sotsiaalpoliitikas. 4) *M. Marina* — Tööpuudusest ja selle laastavatest tagajärgedest. 5) Keskkliidu nõukogu tuleb kokku. 6) Tekstiiltööliliste palgavõitlusest. 7) E. T. Keskkliit nõuab palgamäärust. 8) Tallinna töötute koosolek. 9) Tallinna töölisanemate koosolek. 10) Sadamatööde korraldusseadus üldkomisjonis. 11) Tööpuuduse vastu kindlustamisest Taanis. 12) Ametiühinguline ringvaade.

Toimetuse: *E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson, A. Gustavson*. Vastutav toimetaja: *K. Must*. Väljaandja *E. Töölisühingute Keskkliit*. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933.